

Krop og læring i indskolingen

Hvorfor? Hvordan? – Sådan!

Forfattere Gudrun Gjesing, Lene Hummelshøj Qvist
og Tine Ørskov Dall

 Af: Elizabeth Pöckel, formand

Denne bog er én af de moderne "håndfagbøger", der har fokus på det hele barn. Der er efterhånden flere af disse type bøger på markedet med lignende visuelle opbygninger, men med forskellige temaer og indhold. De er let tilgængelige og indeholder en blanding af teori og forklaring med praktiske eksempler, præsenteret på en nem og pædagogisk måde. Perfekt til den travle familie eller skolelærer, der ikke har tid (læs: overskud) til at læse en roman over et emne, selvom interessen er der. Forhåbentligt betyder det, at mange vil tage bogen i brug, for der er et væld af praktiske øvelser og informationer.

Tværfagligheden skinner igennem, og der er mange gode budskaber, bl.a. at faglig indlæring kan påvirkes positivt, når børnene aktivt inddrager deres "kropskompetencer" i indlæringen. At det hjælper med at forankre information ved at gøre det abstrakte konkret. I bogen vises der eksempler på, hvordan kroppen kan inddrages i de forskellige fag. De praktiske eksempler, der illustrerer teorierne er nemlig bogens stærke side.

Bogen indeholder selvfølgelig teori, der sætter aktiviteterne i perspektiv og underbygger tankerne bag forslagene. Her kommer forfatterne direkte til det brugbare i teorierne, så læseren hurtigt kan omsætte det til forståelse, når det kommer til eksemplerne.

Alle sektioner er relevante for vores børn, men der er to, der kan fremhæves. Sektionen om børn i belastning omhandler børn med kropslige forstyrrelser, der kan få særlig gavn af at inddrage motorik i deres undervisning. Forfatterne har udviklet en screenings-model af elevernes "kropskompetencer" med en positiv og anerkendende tilgang, hvor der er fokus på kompetencer og potentialer frem for fejl og mangler. Den medfølgende CD, der viser, hvordan det fungerer, er meget overbevisende og motiverende. Det er glædeligt, at denne holistiske tilgang er ved at få fodfæste i litteraturen. Lad os håbe på, at så mange skoler som muligt tager forfatternes tanker og hensigter med bogen til sig. Kan anbefales til både familier, lærere og pædagoger, der vil styrke børnenes udvikling.

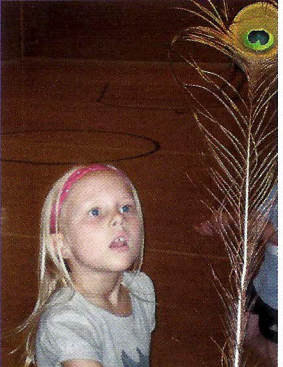
Forfatterne er specialergoterapeut Gudrun Gjesing, specialpædagog og helsekostvejleder Lene Hummelshøj Qvist samt lærer og læsevejleder Tine Ørskov Dall.

Udgivet af Dafolo Forlag, juni 2011

ISBN: 978-87-7281-596-1

Siden er gengivet med tilladelse fra forlag.

<p>Aktivitet</p>	<p>Eksempel på aktivitet med en rekvisit fra "Gøgl i hverdagen – sådan!"</p> <p>Balancere med påfuglefjer <i>Kropsbevidsthed</i></p>	
<p>Sådan gør du</p>	<p>● Du har alle materialer klar. Du fortæller eleverne, hvad aktiviteten går ud på. Du giver måske nogle tips og tricks til, hvordan de kan gøre. Fx: eleverne skal kigge mod toppen af rekvisitten, den tungeste ende af rekvisitten skal vende opad, den nederste ende af rekvisitten skal være lodret under den øverste ende. Derefter lader du eleverne selv eksperimentere og øve sig med påfuglefjer eller andre rekvisitter.</p>	
<p>Det skal du bruge</p>	<p>●</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ikke særlig pladskrævende, inde • Påfuglefjer, én til hver elev. Eller fluesmækkere, støvekoste, lange balloner, plakatrør, plastikflasker, balancepinde og/eller kosterkafter m.m. 	
<p>Sådan kan du bl.a. graduere aktiviteten</p>	<p>●</p> <p>Gøre den enklere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Med lange, lette rekvisitter som aflange balloner eller påfuglefjer til nogle elever • Guide nogle elever med dine hænder • Guide nogle elever med ord • Mere gulvplads til nogle elever <p>Gøre den mere udfordrende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Med langt, tungt kosterkaft til nogle elever • Med kortere kosterkaft til nogle elever • Mindre gulvplads til nogle elever • Nogle elever skal sætte sig ned og rejse sig op, mens de balancerer med rekvisit • Nogle elever skal kaste rekvisit op i luften og fange den igen fx på håndfladen, håndryggen, skulderen eller panden • Nogle elever skal balancere med rekvisit på foden • Nogle elever skal gå gennem forhindringsbane eller i stafetløb, mens de balancerer med rekvisit 	
<p>Stimulerer bl.a. også</p> <p>26</p>	<p>●</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selvfølelse • Opmærksomhed • Rumlige relationer • Balancefunktion • Koordination øjne/hånd eller øjne/fod <p>(Gjesing og Jensen, 2008)</p>	

Krop og læring i indskolingen

Hvorfor? Hvordan? – Sådan!

Af: Gudrun Gjesing, specialergoterapeut, Lene Hummelshøj Qvist, socialpædagog og Tine Ørskov Dall, lærer

Børn i belastninger

Motorik er ét af barnets mange sprog.

Usikker motorik kan således i mange tilfælde tolkes som barnets nonverbale signal om, at det ikke trives.

Vi er alle forskellige. Disse forskelle ser man – allerede inden for vores første leveår – i vores personlighed, i reaktioner, i udseende, i måder at bevæge os og kommunikere på. Vi har forskellige evner og strategier til at huske sansninger, bevægelser, ansigter, navne, fødselsdage og pinkoder. Og vi har forskellige kompetencer i forhold til at klare de belastninger, vanskeligheder eller problemer på, som vi alle uundgåeligt møder i livet. Det kan man se blandt søskende, familiemedlemmer, kammerater og venner. Forskelligheder fremkommer på baggrund af såvel vores biologiske arv som det miljø og den kultur, vi vokser op i.

Vi har også alle fællestræk. Disse ligheder ser man på præcist de samme områder som beskrevet ovenfor i forhold til forskelligheder.

Det er fællestrækkene ved børn, man beskriver, tester og opgør i skemaer – dem man generaliserer udviklingsbeskrivelser ud fra – sådan som vi også har beskrevet det i kapitel

2. Og ud fra disse generaliseringer vil de fleste børn være såkaldt "normale", mens nogle børn vil falde uden for de "normale" rammer.

Der har udviklet sig en diagnostisk kultur her til lands med et som nævnt drabeligt overkill. [...] Diagnosetænkning er hentet ind i den pædagogiske og specialpædagogiske tankeverden fra det medicinske område. Her har diagnosen og den diagnostiske virksomhed grundlæggende til hensigt at afgrænse en sygdom og anvise behandling.

I psykiatrien og psykologien om børn betragtes en diagnose som den bedst mulige hypotese om en del af barnet på et givent udviklingstrin. (Hansen, 2000)

Det er stadigvæk som regel altid eleven, man undersøger og tester for at finde "fejlen" eller "fejlene" i eleven, som vi beskriver det i kapitel 2. Selv om de fleste pædagoger og lærere i deres daglige arbejde tænker i relationer og dynamiske systemteorier, så bliver også de ofte grebet – når en elev har svært ved at trives og lære – af at ville finde "fejlene" i eleven. Vi har skrevet denne bog ud fra dynamiske systemteorier og ud fra, at elever kan være i belastninger. Vi tænker hele tiden i de kontekster, elever er i. Det er eksempelvis baggrunden for, at vi i alle aktivitetsskemaerne i kapitel 1 gør meget ud af

at udfylde "Sådan kan du blandt andet graduere aktiviteten" med de pink prikker. Vi mener, at pædagoger og lærere ved at udvikle deres kyndighed i at have fokus på at kunne se gradueringsmuligheder i rekvisitter og aktiviteter, vil kunne møde elever med deres forskellige forudsætninger på mange forskellige niveauer på en måde, så alle elever oplever mestring, og at det er sjovt at lære.

[... at] alle elever i en vis forstand til enhver tid vil udvikle sig, alt efter forudsætninger, de hver især har. [... at] det er vigtigt at være opmærksom på, at elevers udvikling både kan befordres og hæmmes af de betingelser, han/hun møder i skolen. ("Fælles Mål 2009 – Elevernes alsidige udvikling")

Alle elever kan lære noget, hvis aktiviteterne hentes fra de enkelte elevers aktuelt nærmeste udviklingszone. Pædagoger og lærere kan bruge den samme aktivitet til alle elever i gruppen, hvis nogle elever får stillet enklere opgaver og andre mere udfordrende inden for den samme aktivitet. Elever, der er i belastninger i deres hverdag, har brug for, at pædagoger og lærere med forståelse og indfølelse ændrer og tilpasser de omgivelser, disse elever er i, og ændrer og tilpasser de opgaver, som de stiller disse elever.

Elever med kompetente kroppe og elever med forstyrrende kroppe

Vores forslag til i højere grad at inddrage kroppen i den faglige undervisning og i skolens hverdag generelt er selvfølgelig indlysende over for de elever, der har kompetente kroppe – de såkaldt "kropskloge" elever, der har en veludviklet kropslig læringsstil.

Elever, der har det, vi her vil kalde en "forstyrrende krop", kan have dette af mange forskellige årsager, og det kan give belastninger i forskellig grad. Hvis pædagoger og lærere kender til og er opmærksomme på mulige årsager til disse belastninger, vil de også kunne tage hensyn til disse elever på forskellig vis i en undervisning, der inddrager kroppen.

Vi opdeler nedenfor overordnet nogle praktiske årsager til belastninger, elever med "forstyrrende kroppe" kan have eller få. Vi har valgt at inddele dem i fire kategorier, nemlig:

- elever, der ikke har fået så megen kropslig erfaring
- elever, der ikke i tilstrækkelig grad har lært at fokusere og fastholde deres opmærksomhed
- elever, der ofte har kropslig uro
- elever, der har sværere ved at lære at kontrollere deres krops stillinger og bevægelser.

For at kunne skelne forskellige belastninger af "forstyrrende kroppe" hos elever, vil pædagoger og lærere ofte have behov for samarbejde med en børneergoterapeut. Sammen vil de kunne afgøre, om en elev vil have gavn af "motorisk løftundervisning" i en periode, samt hvad undervisningens mål og midler skal være for de enkelte elever i gruppen.

Elever, der ikke har fået så megen kropslig erfaring

Nogle elever har ikke haft lyst til eller fået mulighed for at lære at udvikle et stort repertoire af bevægeerfaringer. Det kan være "stueplantepiger", "bagsædebørn", børn, der er "ubrugte", børn, der er blevet overvægtige eller børn, der er "forstolede", fordi de har brugt (for) megen tid på at sidde

og se fjernsyn og spille computerspil. Det kan være, at de kommer fra familier, hvor det ikke er naturligt, at man går til gymnastik, fodbold eller svømning, at man går ture i skoven, cykler, er på legepladser og fysisk aktive på anden vis. Dette har ikke været en belastning for eleverne, før de kommer i sammenhænge, hvor de fleste andre børn har lært og udviklet et større repertoire af bevægeerfaringer.

Disse elever "fejler" således ikke noget; der er blot noget, de endnu ikke har fået lært. De har brug for at få muligheder for at få flere bevægelsesmæssige erfaringer. Det kan de fleste få, hvis vi voksne prioriterer det og giver dem mulighed for at eksperimentere og øve sig fleksibelt og varieret kropsligt. Det kan de blandt andet få gennem en undervisningsform, der inddrager kroppen aktivt. Og for nogle af disse elever, er "motorisk løft-undervisning" et tilbud, hvor de i en periode får en generel grundtræning og dermed mange kropserfaringer, som de kan bruge i hverdagen.

Elever, der ikke i tilstrækkelig grad har lært at fokusere og fastholde deres opmærksomhed

Elever, der i en traditionel klasseundervisning ofte opleves at have svært ved at fokusere deres opmærksomhed og være vedholdende opmærksomme i forhold til det faglige indhold i klasseundervisningen, er ofte elever, der er nødt til at rette deres opmærksomhed mod noget andet end det, pædagogen eller læreren forventer, at de skal være opmærksomme på – nemlig det faglige. Disse elever må eksempelvis ofte rette deres opmærksomhed og koncentration mod deres krop, fordi de kan have svært ved at registrere, sortere og udvælge de sanseindtryk, deres hjerner konstant modtager fra kroppen. Hvis de undlader at rette opmærksomheden mod kroppen, risikerer de måske at falde ned af stolen, støde ind i andre eller tabe ting ud af hænderne.

At være opmærksom og koncentreret er funktioner, man skal lære at være og blive i i forhold til forskellige kontekster. En del af de elever, man kalder uopmærksomme eller ukoncentrerede, er det i forhold til bestemte situationer. Hvis

opgaver er tilstrækkelig motiverende, spændende, afvekslende og inden for deres aktuelt nærmeste udviklingszone, vil mange af disse elever kunne være opmærksomme og koncentreret i længere tid.

Disse elever får – gennem en undervisningsform som den, vi beskriver – hyppigt mulighed for at mærke kroppen. De skifter siddestilling til aktive, fleksible og varierede siddebevægelser. De får mulighed for at bevæge sig omkring, hvorved de hyppigt får nye og varierede sanseindtryk. Derfor kan de lettere mærke deres krop, så de ikke behøver rette så megen opmærksomhed mod at skulle fornemme den. For nogle af disse elever, er "motorisk løft-undervisning" et tilbud, hvor de i en periode lærer såvel at singletaske som at multitaske, og hvor de lærer at mærke kroppen.

Elever, der ofte har kropslig uro

Elever, der ofte oplever at have kropslig uro i timerne – at have det, som om de har "sodavand i kroppen" eller har "pindsvineskind i bukserne" (med piggene indad, forstås!) – får gennem en undervisningsform som den, vi beskriver – naturlig, hyppig og på en social acceptabel måde afløb for den kropslige uro i timerne. Når det at få kroppen i spil og i bevægelse bliver en del af undervisningsformen for alle elever i klassen, så får disse elever netop det, de har behov for. Og samtidig forstyrrer de dermed heller ikke de øvrige elever i gruppen. Disse elever slipper for at skille sig ud – måske også for at få skældud! Disse elever vil næppe have gavn af "motorisk løft-undervisning". Når de skal sidde på en stol i klassen eller derhjemme, vil de ofte have stor gavn af at sidde på et bevægeligt sæde; fx en luftpude (Dynair skrållepude) eller en stol som Move-stolen (STOKKE møbler).

Elever, der har sværere ved at lære at kontrollere deres krops stillinger og bevægelser

En lille gruppe elever har bevægelsesmæssige "kontrolvanskeligheder", som er specifikke vanskeligheder med at styre deres krops stillinger og bevægelser. Det betyder, at disse

børn kan mærke deres krop, samordne sanseindtryk, være opmærksomme og planlægge deres kropslige handlinger. Men de har sværere ved at få deres krop til at gøre præcist det, de har planlagt, at den skal. Det kan handle om at have svært ved at lære at kunne mobilisere den "rette" kraft og retning i bevægemønstre, og/eller at lære at være præcis i forhold til timing og rytme i bevægemønstre. De kan således lære alle de bevægelsesmæssige funktioner og færdigheder, de har lyst til og brug for. Men denne læring kræver mere øvelse og opmærksomhed, da det tager længere tid at lære at kunne kontrollere bevægemønstrene – uden hele tiden også at skulle være opmærksom på den kropslige handling.

For nogle af disse elever er det sværere at styre og kontrollere at skulle skrive med blyant end at skulle arbejde mere grovmotorisk; disse elever vil have gavn af tidligt at få lov til at lave skriftligt arbejde på computer. For andre af disse elever er det sværere at styre og kontrollere eksempelvis deres balance; disse elever skal helst sidde stille på en stol, når de skal lære fagligt.

Så de fleste af førstnævnte elever vil profitere af denne kropslige tilgang til den faglige undervisning, mens de fleste af sidstnævnte elever vil blive forstyrret af denne kropslige tilgang til den faglige undervisning.

For denne elevgruppe, er "motorisk løft-undervisning" et tilbud, hvor de i en periode kan eksperimentere og øve sig i at lære at kontrollere deres balance og bevægelser mere hensigtsmæssigt. I forhold til denne lille gruppe af elever er det betydningsfuldt at understrege, at de i "motorisk løft-undervisningen" ikke skal lave almindelig såkaldt grundtræning. Disse elever skal øve og lære specifikke og hensigtsmæssige færdigheder, som de har lyst til at lære og har brug for at kunne.

"Krop og læring i indskoling. Hvorfor? Hvordan? – sådan" blev udgivet af Dafolo Forlag, Frederikshavn i 2011. 144 sider. ISBN 978-87-7281-596-1

Forfatterne

Gudrun Gjesing (i midten) er specialergoterapeut i børn. Har været ansat i folkeskolen i 30 år på Undervisningscenter og PPR. Er nu ansat på Ehlershjemmet i Haderslev (et observations- og behandlingsinstitution for forældre og børn). Har i alle årene derudover været freelance underviser og skribent – se www.gjesing-haderslev.dk Har sammen med andre praktikere skrevet bøgerne "Den daglige dosis i skolegården – sådan!", "Gøgl i hverdagen – sådan!" og "Matematik i skolens uderum – sådan!"

Lene Hummelshøj Qvist (til venstre) er uddannet socialpædagog og helsekostvejleder. Er børnehaveklasseleder på Sct. Severin Skole i Haderslev. Har erfaring med arbejde på døgninstitution og kostskole. Er håndboldspiller, -træner og gymnastikinstruktør. Eksamineret i anatomi og fysiologi.

Tine Ørskov Døll (til højre) er læreruddannet og ansat på Haderslev Realskole. Ud over matematik og dansk underviser hun også i idræt og naturfag. Er desuden leder af skolens specialundervisning, er læsevejleder og uddannet i at arbejde med anerkendende pædagogik. Medforfatter til "Matematik i skolens uderum – sådan!"